

Marek Baroš

**P
R
O
S
T
O
R**

**P R
O S T
O R**

Marek Baroš

**P R
O S T
O R**

Marek Baroš
Les

Praha, 2021

**P R
O S T
O R**

© Marek Baroš 2021

© PROSTOR 2021

ISBN 978-80-7260-494-4

Les, poprašek sněhu, větve obalené ledem. Mizející linku staré asfaltky kopíruje vyvrácený smrk. Pád jej přelomil v půli, odhalil žluté maso. Třísky o velikosti dospělého člověka ostře trčí ze znásilněných zlomenin. Kořeny vytržené z mělké půdy tvoří bariéru, přirozenou ochranu pro tři schoulené postavy. Jejich teplý dech jemně rozechvívá vzduch. Na ženě a dívce není poznat, jestli spí, nebo mají oči sevřené kousavými nehty mrazu. Muž soustředěně zírá na cestu. Kožešinovou čepici má posazenou tak, aby mu nezakrývala uši. Nasává zvuky lesa. Tichý dech se lepí na stébla kaštanových vousů. Občas jehličím na zemi nehlučně protáhne nohy, které mu dlouhým sezením dřevnatí, přitom pokaždé otočí hlavou, jestli mezi stromy neuvidí nějaký pohyb. Hnědý, vysušený obličej, ostražitý pohled. Malá žena po jeho boku vypadá jako stařena, která právě vyšla před jurtu někde v mongolské stepi. Ve skutečnosti jí může být čtyřicet. Drobná, plnější postava, zpod kožešinové čapky vyvlastněné černo-drátěné vlasy. Ploský nos, šikmé oči s víčky bez řas a duhovky tak tmavé, že se v nich zornice rozpustily. Žena se tiskne k druhé, ještě drobnější postavě, své dceři, přibližně třináctileté. Má ošlehanou ořechovou pleť a šikmé oči jako její matka.

Malá, tak se žena jmenuje, sedí na kožešinovém vaku plném suché trávy. Uvnitř svazků dlouhých stébel odpočívá pečlivě zabalené maso. Jsou to malé balíčky ovázané proužky rozžvýkané srnčí kůže, maso je suché a natahuje do sebe vůni travin a bylin, a i když to muž nikdy neoceníl jediným gestem, věděla, že mu její na slunci sušená zvěřina chutná. Ve vaku má ještě další drobnosti, které si běžný poutník na daleké cestování může vzít. V hlavě si prohrabává svůj skromný majetek a přitom chrchlá skrz nos.

Dává tím najevo, že se jí zdejší místo nezamlouvá. Muž její námitky přehlíží. Na kolenou mu odpočívá tisový luk, dlaní přejíždí po hnědém dřevu, nevědomky, jako by chtěl umazat vystupující hrbolečky. Rudá jizva na hřbetu ruky, chybějící prst. S pocitem jistoty, která se mísí až s puntičkářstvím, co chvíli kontroluje nenataženou tětivu přivázanou k tělu luku. Znovu a znovu zkouší, jestli půjde promaštěný kožený uzlík v mrazu rychle rozvázat, a znovu upokojeně pohne bradou vzhůru, přičemž se mu houština vousů našponuje jako zaječí slechy. A pak zase rychle svede pohled k cestě. V silnici v jizvě rozpraskaného asfaltu vyrostla mladá osika, což mu necloumá vnitřnostmi tolik jako skutečnost, že na její nejsilnější větvi visí dlouhý vojenský kabát šedé barvy. Je úplně nový.

Na kabát narazili už včera vpodvečer. Kráčeli tichou králičí chůzí směrem k nočnímu slunci. Stará asfaltka pro lesní dělníky, postavená dávno předtím, než se to stalo, tu ležela zavátá nánosem jehličí. Cesta byla občas přemostěná spadlým stromem, ale pořád se tu ještě objevovaly dlouhé, nepřerušené úseky, kde to vypadalo, jako by lesem projel vůlec, který za sebou rozvinul běhoun rezavého koberce. Muž věděl, že zdejší kraj je bezpečný, místní lidská tlupa nebyla úskočnější nebo horší než jiné, podobně usedlé skupiny.

Kabát se vznášel uprostřed silnice, jako by na větvi toho hubeného stromku právě vykvetl. Na dálku voněl novotou, tak ostrou, že se zařezávala do citlivého nosu chutí hryzanců červených mravenců, jen na ramenou a ve zvlněných záhybech látky se zachytil a leskl sníh. Ztuhle hleděli na jeho šedá svěšená záda; cítili, jak je ovinul pocit nepřirozeného klidu a bezpečí, a nohy jim to táhlo ke kabátu jako hadrové

magnety, cítili se příjemně, dlouhodobá ostražitost vlisovaná do obličejů se uvolnila, mráz přestal štípat.

„Ta věc není dobrá! Musíme lézt dál! Do vesnice!“ vzpamatovala se jako první Malá a rozrušeně ukazovala a zakrývala si oči, jako že nic nevidí, a nato mávala směrem, kam se vydat, aby nebezpečné místo obešli, protože z kabátu cítila nejenom falešný pocit bezpečí, ale i něco špatného, čemu je dobré se vyhnout.

Muže rozzlobilo, že ho vytrhla z opojení, ale zároveň se mu vrátila ostražitost. Divil se, že ji na chvíli ztratil, ale před ženou nechtěl přiznat, jak byl očarovaný. „Potřebujeme zjistit, jestli ta věc není past,“ ukázal odmítavě směrem k silnici. Cítil strach. Posvátná hrůza, která z ženy rostla do okolí, nakazila útroby i jemu. Věděl dobře, že je to past a že nejlepší řešení je nedívat se tam a oklikou kabát obejít. Ale zvědavost a majetnickost vůči jeho objevu převážila: „Nikdo už dlouho neviděl nový kabát, zůstaneme poblíž,“ pokynul do vývratu stromu, kde ze země vytržené kořeny trčely do nebe. Obalené hlinou připomínaly val, který jim sloužil jako přírodou vytvořená zeď. „Budeme tu dobře chráněni před větrem,“ vysvětlil dvojici a pečlivě kontroloval, jestli je odsud dostatečný výhled na cestu. Matka s dcerou odmetly z mělkého dolíku sních a usadily se, zatímco on překloupil zrak k cestě.

Byl tenkrát ještě hodně mladý lovec, když se podobného kabátu dotkl. Stalo se to u jezera obloženého pokojným stínem borovic a sluncem, které tahalo do koupací nálady. Jeho ale zajímal jen kabát rozhozený na placatém kameni. Dva dny odolával, než se přiblížil a vzal ho do rukou. Slavnostně erektilní chvíle okamžiku, kdy položil polštářky prstů

na vlněnou látku, se změnila v nevolnost a bolest, do hlavy vražený mráz pulzujících elektrod. Počasí se změnilo. Pustil kabát na zem. Bušení srdce, třes rukou, postupné uklidnění. Vyčítal si, že se pastí nechal nalákat, aby na ni sáhl, ale byl rád, že se mu nic nestalo. Jen když se vrátil na pláž, kde předtím nechal batoh, zjistil, že mu ho někdo ukradl. Byl to dobrý expediční batoh a uvnitř měl celý svůj majetek. Chodil po břehu, ale v písku nebyla jediná šlápotá. Ten, kdo batoh ukradl, uměl dokonale zahladit všechny stopy.

Malá mu z vaku podala scvrklé jablko. Vzal ho a zavrčením dal najevo, ať už ho neruší. Chtěl v poklidu opírat zrak o kabát na cestě. Bylo to příjemně hypnotické.

Jednou ho máma vzala do obchodu, kde na jeho dětské postavičce společně se zubatou prodavačkou zkoušely černé oblečky na nějakou oslavu, kam pak kvůli chřipce stejně nešel. A tu prodavačku si pojmenoval jako Zubatou, protože když se usmála, a vlastně se usmívala pořád, tak měla malé myší zuby zakované do velikých růžových dásní, a když při tom svém úsměvu vysvlékala donaha to své růžové maso jako nějaký šperk nebo chloubu, koukal do té lesklé plochy ohromeně jako do zrcátka, a viděl v tom zrcátku, jak mu máma natahuje růžovou košili a tmavě růžové sáčko, ale pak, když se na sebe podíval, tak to všechno mělo úplně jiné barvy. Tak mámě řekl, že by chtěl radši něco jiného, a ona mu prozradila maminkovské tajemství, totiž že oblečení je kouzelné, protože pomáhá lidem cestovat do různých světů. On si v té době přál být vojákem na lodi, tak řekl, že chce námořnickou uniformu, ale maminka a vysvléknutá dáseň se tomu jen smály.

—

Lehký jižní vítr, pískavý zvuk ve vrcholcích jehličnanů, sten promrzlého dřeva. Pohlédne k obloze. Cementová šed' bez náznaku slunce a mraků.

„Jak dlouho tu chceš zůstat?“ zeptala se Malá.

„Jenom přes noc,“ zalhal, nechtělo se mu vysvětlovat, že věc na osice je důležitá, protože jde o novotvar připomínající minulost, a stopu toho, že kdo kabát nastražil, na lidi ještě nezapomněl.

Žena s tichým kňouráním vytahuje kožešiny k přenocování a občas se po něm ohlédne, jestli si to nerozmyslí. Všichni se chovají naprosto tiše. Noc vteče mezi stromy popelavou tmou. Oheň nerozdělávají. Jako první je objeví liška, slyší opatrné našlapování ve zmrzlém listí, jak chodí v půlkruhu sem tam po větru, cítí maso ve vaku, lačně zamlaská. Z planin se ozývá vytí osamělého vlka. To už Malá s dcerou pravidelně oddechují, a jen když jim do spánku vleze sen, přestávají dýchat, pootevřou oči a pozorně prozkoumávají tmu, aby po chvíli znovu usnuly.

Letošní zima byla mírná, takřka beze sněhu. Jen na několik dní zavládly vražedné mrazy, které by v tomto jinak klidném předjaří nikdo nečekal, silné, že skály pukaly jako ptačí vejce a zvěř na planinách padala v běhu k zemi. Tehdy potkal i Malou s její dcerou. Muž se při vzpomínce na krutost mrazu otrěpal zimou a přitáhl si kožešinu ke krku.

Bylo to dva týdny zpátky. Šel sám po hřebeni pahorkatiny s výhledem na mrtvé město, když mu tělo znásilnil pocit náhlé změny počasí. Potřeboval úkryt. Kdyby bylo dost sněhu, našel by závěj, kde by si mohl vyhloubit dolík. Ve chvíli, kdy se zoufale rozhodl, že místo sněhu nahrabe kopu zmrzlého listí a do ní pak vleze, narazil na malou loveckou osadu.

Ještě nikdy v ní nebyl, ale několik zdejších obyvatel ho znalo z vyprávění nebo z jiných vesnic. „Prst!“ sahali mu na levou ruku, kde chyběl prostředníček, a znovu opakovali jeho jméno a přitom si schovávali prst do dlaně: „Prst, Prst!“ Spali v zemi v tmavých vyhrabaných norách vystlaných podzimní suchou trávou, u stěn a podlahy provlhlou. Vděčně přijal úkryt a po tři následné belhavé dny zpod metru hlíny vnímal venkovní mráz, jak stromům praskají vnitřnosti a zaskočení velikáni se rozevírají s lehkostí motýlích křídel. Prst se spolu s ostatními před těmi zvuky zavrtal hloub do čpicích travin. Spánek, těžký vzduch a sny zaháněné pokašláváním stařeny, kterou za celou dobu ani nezahlédl.

Když se ledové dny přesunuly k horám na východě a tlupa vylezla ven, rozdělal náčelník osady pod přístřeškem z vlnitého plechu oheň. Vypadal mladě, neměl ženu, zato měl pevný nesmlouvavý výraz opravdového vůdce, který ví, jak se postarat o skupinku o zhruba tuctu členů. Polovinu osady tvořily ženy, většinou těhotné nebo s balíčky dětí vegetujících pod tlustým kožichem co nejbližší prsům. Z palouku obklopeného holými buky se otevíral výhled do mělkého údolí s rozhozenými vilami starých lázní. Stavby vyzdobené freskami postav v dlouhých pláštích les dávno spolkl. Jednomu z domů chyběla střecha, místo ní tu pouze trčely tmavé krovy a obnažené větve nezuživého bezu s kořeny vecpanými do spár mezi cihlami. Ani příští léto by se výhled příliš nezměnil, bezu přiroste pár větví a o kus dál na střeše zkusí své štěstí výhonek malého dubu.

K vyprávění příběhů jej podle tradice vyzval náčelník.

„Jmenuju se Prst. Lidi mě tak sami pojmenovali,“ osvětlil jako první své jméno, pozvedl levou ruku a dlouho

ji nechal viset před sebou, mezitím se rozhlížel a podívoval se. Zbylí čtyři muži byli totiž starší než mladý náčelník. Musí na něm být něco zvláštního, pomyslel si, a pokračoval: „Předtím mě nazývali Chodí sám, Ten, co vypráví, Sám prst a nakonec jen Prst. Dali mi to jméno, protože jsem si prst sám uřízl nožem. Tímhle,“ poklepal k pasu, dal ruce do klína, začal ohřívat svůj pohled v plamenech a předstíral, že s vyprávěním skončil.

Obecenstvo kolem ohně nespokojeně zahučelo, jen ti starší se usklíbli, protože triky vypravěčů znali. Chvilce napětí, praskot dřeva, posmrkávání dětí. Ti, kteří sedí blíž k ohni, si sundávají svrchní kožešiny. Prst promne odložený kožich svého suseda, a než pokračuje ve vyprávění, obdivuje jeho měkkost. Musí se pak zeptat na způsob, jakým kožešiny opracovávají.

„Asi osm zim zpátky jsem přecházel hory na jihu,“ pokračuje. „Jsou mnohem větší než ty, ke kterým odtáhl včerejší mráz. Byl podzim a já jsem se potřeboval dostat na druhou stranu před prvním sněhem. Až nahoře jsou stromy poloviční a pokroucené od silných větrů. Jiné než tady,“ ukázal ke korunám obnažených buků. „A tam jsem narazil na divokou tlupu. Tři muže, pět žen a jedno dítě. Nebyl na ně hezký pohled. Hladoví, šediví v obličejích, vystrašení. Vypadali jako lidé tehdy na začátku. Někteří byli bosí.“

Kluk, prcek bez předních zubů, co mezeru vyplňoval špičkou jazyka, seděl Prstovi u nohou, udiveně zakroutil hlavou a s otázkou v očích se chytil za své válenky. „Ne, vážně neměli žádné kožešiny. Nahoře v horách je těžké ulovit větší zvíře a myslím, že ani neuměli kůži vyčinit. Jestli si dobře vzpomínám, tak jsem tehdy taky nosil staré boty, spravované tak, že jsem je kolem dokola omotal drátem nebo jelenicí.

Jak je všude zvykem, seděli jsme v kruhu, nabídli mi jídlo a já na oplátku, co jsem měl u sebe. Tlupu vedl vazoun s býčím obličejem a rozpláclyma rukama, které by klidně mohly patřit medvědovi. Stejně jako náčelníci v jiných osadách měl i on jméno Náčelník. Zvláštní na něm bylo, jak moc jeho osobu prostupovala šelmovitost. Při setkání mě pozdravil asi takhle – “ Prst vstal, pokynul nejbližšímu muži, chytil ho z boku za krk a agresivním gestem ukázal: „Zabiju tě, jestli budeš chtít zabít ty mě!“ Kolem ohně nikdo ani nedýchal. Muž, kterého Prst držel – ostatní mu říkali Tichý kvůli tomu, jak uměl pronásledovat zvěř – molitanově rozevřel rty a ukázal špičáky. Prst se na oplátku zazubil taky. „Chvíli jsem nevěděl, co na to odpovědět, a tvářil jsem se asi podobně jako teď Tichý.“ Napjatí posluchači se neslyšně zasmáli. „A tak říkám: ‚Já necestuju, abych zabíjel. Jen chodím po osadách a vyprávím.‘ Toho Náčelníka – šelmu s býčí tváří – to zřejmě uklidnilo, a tak mě pustil. Další muži tam se jmenovali Bezzubý a Kulhavec. Dělili se společně o ženy. Jejich jména mi neřekli. Všechny vypadaly stejně zubožené: šedé masky, kostnaté postavy, těkající oči. Jedna z nich ale vypadala jinak. Ne že by na tom byla líp. Jen svým zjevem mezi ty horaly nezapadala. A právě dnes jsem si na ni vzpomněl. Měla krátké nohy, menší postavu a ostře vystouplé lícni kosti. Ostatní na ni ukazovali a říkali jí Malá s šikmýma očima. Jako jediná měla dítě.“ Kolem ohniště to zahučelo. Pohledy všech se stočily k hromadě větví. Na bobku tam seděla Malá, kousla se do rtu a rychle se podívala k zemi, v prstech svírala ulomené poleno bez kůry. Po chvíli jej přihodila do ohně, oblak jisker vletěl do flekaté oblohy.

Prst pokračoval: „Povídám jim, že v údolích je víc jídla k přečkání zimy, vysvětluju jim, kam můžou jít. Měli strach

se tím směrem jenom podívat. Vůdce mi řekl, že v horách jsou už několik zim a nemají žádné ztráty, že nahoru smrt nechodí. Mluvil za všechny a ostatní se ho báli. Bylo zbytečné je přesvědčovat. Tak jsem jenom vyprávěl, o čem vyprávím i jinde. O městech. Že nejsou tak prázdná, jak vypadají. O nových pastech a jak si na ně dát pozor. Ten rok byl rokem klidu, stejně jako letos. Určitě si tu dobu pamatujete,“ vykreslil před sebou znak klidu. Všichni kolem ohně jej napodobili. Malá přizvedla hlavu. Prst si všiml, že od chvíle, co ji označil, z ní mladý vůdce nespustil zrak. „Ten rok žádnou vesnici ani žádnou skupinku, kterou jsem potkal, nenavštívila tichá smrt. I pasti přestaly být nebezpečné. To jsem horalům vyprávěl, ale jejich zarputilé, horami vyšisované obličejy všechny donesené novinky přijaly jako báhorku. Nevěřili mi. Protože se okolnímu světu vyhýbali, bylo možná jednodušší nevěřit nikomu a ničemu. Málo si ukazovali, některá gesta vůbec neznali a musel jsem jim je zdlouhavě vysvětlovat. Žili stále na začátku. No, možná udělali dobře. Na jaře, když rozkvetly první stromy, se to vrátilo. Ale to si všichni pamatujeme, že?“ Všem, i dětem, kterým vzpomínky tak daleko nesahaly, smutně spadly hlavy.

Prst si ihned plácl do stehna, aby upoutal pozornost, a pokračoval: „Mohl jsem u nich zůstat jen jednu noc, cesta přes hory v době suchého listí je vždycky nejistá a já musel spěchat. Co je ale nejzajímavější? Neuhodnete, kde uléhali k přečkání noci! V domě! Ve starém kamenném seníku.“ Všichni kolem ohně udiveně poposedli, někteří si vzájemně ukazovali. „Pastevci z dávných časů ho postavili na prosluněné louce, takže v zimě netrpěl pod sněhem tak dlouho jako někde na severním úbočí. Neudržovaná louka časem zarostla trnitými keři a k seníku se dalo dostat jen

úzkou pěšinou. Uvnitř bylo sucho, větracími otvory dovnitř pronikaly pruty světla.“ Vyprávěl tu historku už nesčetněkrát a určitě se i tady našel někdo, kdo ji znal. Přesto obraz toho, jak se někdo odváží spát v domě, mohl opakovat znovu a znovu a lidé se toho nikdy dost nenabaží. Určitě bylo zajímavé i pokračování, jak se na něho v noci vrhli a snažili se ho zabít. S tím se ale u hladové tlupy musí počítat. Že ale někdo vešel do starého domu a odvážil se uvnitř i spát, se jevilo nepochopitelně šílené, a jeho příběh byl ještě dlouhé měsíce hlavním tématem večerních ohňů.

Když to začalo, byl ještě kluk. Jel s mámou autem dlouhou třídou v centru města. Seděl na zadním sedadle, hrálo rádio. Hudba, kapky deště na oknech, občasný pohyb stěrače. Kreslil pastelkou do čmáracího bloku, když se najednou objevil ten divný tlak. Prošel skrz něj jako mrazivá vlna, kapky deště na skle se rozkmitaly a sklouzly dolů, mraky na obloze se vypařily. První zmizelý, kterého zahlédl, šel úzkou boční ulicí u domu s mramorovým ochozem a sloupy. Měl na sobě černý oblek úzkého střihu, a zrovna když stahoval deštník, zčistajasna zmizel. Jakýsi jeho společník kráčejíci vedle něj vyplašeně odskočil a udiveně se rozhlížel. V tu chvíli auto zajelo za roh, a tak nebylo vidět, jak ten druhý chlapík dopadl. Ale nejspíš stejně jako ostatní. Lidé začali mizet s tichou magií mýdlových bublin. Vlastně i po mýdlové bublině zůstane ve vzduchu alespoň chvíli otisk jemných kapiček. Po lidech nezůstávalo nic. Ztráceli se před očima, jako by nikdy ani nebyli. „Co se to děje?“ řekla od volantu máma a tam, kde volant držely ruce, najednou nebylo nic. Byla to poslední vyřčená slova, která slyšel. Prostorem auta se protáhla ledová jiskra a na chvíli jej paralyzovala. Nikým neovládané auto spustilo nouzový režim a zastavilo se.

—

„Nad ránem se na mě bez výstrahy vrhli. Venku začali zkoušet své tóny první ptáci. Někdo mi zalehl nohy. Obrovský stín zahalil tmu. Zvedl jsem ruku, abych se bránil. Dlaní mi projel horký tlak, ostří nože. Tohohle!“ Prst vytáhl z pouzdra za pasem nůž, pozvedl ho do záře plamenů a otáčel jím, aby si všichni u ohně mohli prohlédnout čepel, hlavně její horní stranu s pilovými zářezy. Starý potápěčský nůž vrhal nerezová prasátka. „Díky těm zubům mi uvízl v dlani a Náčelník – vím, že to byl on, celý předchozí večer si s tím nožem hrál – se ho snažil z mojí ruky vyškubnout. Objevila se nesnesitelná bolest vystřelující až do hlavy. Do krku se mi zabořily něčí ostré prsty. Prsty, kapsa. Druhou rukou jsem nahmátl vyhazovák a otevřel ho. Čísi kolena mi skočila na hrud'. Zabořil jsem ostří do nejbližšího masa, ženské zaúpění. Sekal jsem do tmy a oni tiše odskakovali. Zmatek, teplé mokro na prstech, nevím, jak jsem se ocitl venku, běžím po pěšině, zamotávám se do trnitých šlahounů, nikdo mě nepronásleduje.“ Prst se odmlčel a složil ruce do klína.

Obyvatelé osady mezi sebou začali vzrušeně gestikulovat. Bylo zbytečné líčit, jak běžel půl dne, než se zastavil a z dlaně si náčelníkův nůž vytáhl, jak se vydal zpátky do údolí a hory tu zimu už nepřešel, jak si v ledových potocích omýval ránu a zase utíkal. Prostřední prst zůstal po této příhodě nepohyblivý, bolel, ale nejhorší bylo, že v jednom kuse překážel. Na jaře si ho musel uřezat.

Díky vyprávění se stal u ohně hrdinou. Členové vesnice celý večer přicházeli a poplácávali ho. Děti se špinavými tvářemi natahovaly žádostivě ruce a sahaly na místo, kde chyběl prostředníček, v očích jim prskaly ohýnky. Prst se nezmínil, že ta divoká horská tlupa byla na pokraji sil, vrávorající papírové postavy, a že jedinou hrozbu představoval